

## ΕΙΔΗΣΕΙΣ

**Τὸ ἔνατο Βυζαντινολογικὸ Συνέδριον τῆς Θεσσαλονίκης.**— Ἀπὸ 12 μέχρι 19 Ἀπριλίου 1953 συνήλθε στὴ Θεσσαλονίκη τὸ ἔνατο διεθνὲς συνέδριον τῶν βυζαντινολογικῶν σπουδῶν. Ἡ σημερινὴ πρωτεύουσα τοῦ ἑλληνικοῦ βορρᾶ, πού ὑπῆρξε στὸ μεσαίωνα ἢ δευτέρῃ πόλῃ τῆς βυζαντινῆς αὐτοκρατορίας, μὲ τὰ περίφημα βυζαντινὰ τῆς μνημεία, μαρτύρια ἔντονης θρησκευτικῆς καὶ καλλιτεχνικῆς ζωῆς, ἔδωσε τὸ καλύτερο δυνατὸ πλαίσιο σ' ἓνα συνέδριον πού σκοπὸς του ὑπῆρξε νὰ συγκεντρώσῃ ἀπ' ὅλες σχεδὸν τίς χῶρες τοὺς ἐρευνητῆς ἑνὸς πολιτισμοῦ πού ἡ συμβολὴ του στὴν παγκόσμια ἱστορία δὲν παραβλέπεται ἀπὸ κανένα σοβαρὸ μελετητὴ στὶς ἡμέρες μας.

Ἡ ὀργανωτικὴ καὶ ἡ ἐκτελεστικὴ ἐπιτροπὴ τοῦ συνεδρίου, μὲ τὴν πρόθυμη συμπαράστασιν τῶν τοπικῶν ἀρχῶν καὶ τῶν ἀρμοδίων κυβερνητικῶν παραγόντων, κατόρθωσαν νὰ δημιουργήσουν μιὰν ἀτμόσφαιρα κατάλληλη γιὰ μιὰ στενότερη γνωριμία μεταξὺ τῶν συνέδρων καὶ γιὰ τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργον τοῦ συνεδρίου. Πρόγματι τὸ ἔνατο αὐτὸ βυζαντινολογικὸ συνέδριον τῆς Θεσσαλονίκης σημείωσε, νομίζω, πραγματικὴ ἐπιτυχία καὶ στὸ γενικότερον πεδίου καὶ στὸ πεδίου τῶν ἐπιστημονικῶν ἀνακοινώσεων καὶ συζητήσεων, καθὼς καὶ τῶν τελικῶν ἀποφάσεων καὶ εὐχῶν.

Οἱ ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου διαρθρώθηκαν σὲ ἑπτὰ τμήματα: τὸ ἀρχαιολογικόν, τὸ ἱστορικόν, τὸ φιλολογικόν, τὸ μεταβυζαντινόν, τὸ νομικόν, τὸ λαογραφικόν, τὸ θεολογικόν. Ὁ ὑποφαινόμενος τίς ἐργασίαι τοῦ συνεδρίου τίς παρακολούθησε κυρίως ἀπὸ τὴ σκοπιὰ τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος, πού προσωπικὰ τὸν ἐνδιέφερε περισσότερο. Γι' αὐτὸ καὶ ἡ παρακάτω ἔκθεσις θὰ ἀναφερθῇ κυρίως στὶς ἀνακοινώσεις τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος καὶ ἀπὸ τίς ἄλλαις σ' ὅσαι συνδέονται κατὰ ἓνα τρόπο μὲ τὴ μεσαιωνικὴ ἑλληνικὴ φιλολογία ἢ ἀναφέρονται σὲ πνευματικὰς σχέσεις τῶν Βυζαντινῶν μὲ τοὺς ἄλλους λαοὺς.

Ἄς δοῦμε λοιπὸν τὰ φιλολογικὰ ἐκεῖνα θέματα πού προκαλοῦν μεγαλύτερον τὸ ἐνδιαφέρον τῶν ἐρευνητῶν. Καὶ πρῶτα - πρῶτα ἄς προσέξωμε τοὺς συγγραφεῖς καὶ τὰ κείμενα. Γιὰ τὴ σύνθεσιν καὶ τὴ χρονολόγησιν τῶν «Θαυμάτων τοῦ ἁγίου Δημητρίου» μίλησε ὁ καθηγητῆς *Paul Lemerle*. Γιὰ τὸ κείμενον τοῦ μαρτυρολογίου τοῦ ἁγίου Ἀλεξάνδρου, πού πρόκειται προσεχῶς νὰ δημοσιευθῇ, καθὼς καὶ γιὰ τοὺς Βυζαντινοὺς ἐκεῖνοὺς πού σὲ ὀμιλίαι τοὺς ἐγκωμίασαν τὸν πολιοῦχον ἅγιον τῆς Θεσσαλονίκης, ἔκαμε ἀνακοίνωσιν ὁ πατὴρ *Halkin*. Πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι οἱ ἐγκωμιαστικοὶ αὐτοὶ λόγοι μᾶς παρέχουν συχνὰ σημαντικὰς πληροφορίες ἀρχαιολογικοῦ, λειτουργικοῦ, λαογραφικοῦ καὶ γενικότερα ἱστορικοῦ περιεχομένου. Γιὰ τὰ «Ἐγκώμια τοῦ Ἐπιταφίου Θρήνου» μίλησε ὁ *Θ. Σύδης*. Τὰ «Διονυσιακά» τοῦ Νόννου ἀπασχόλησαν τὸν *R. Keydell*, πού διαπίστωσε ὅτι ἀρκετὰ πολιτιστικὰ στοιχεῖα τοῦ κειμένου προέρχονται ἀπὸ τὴ σύγχρονον μὲ τὸ Νόννον ἐποχὴ. Ὁ πατριάρχης Νικόλαος ὁ Μυστικός (9ος - 10ος αἰ.) ἀπασχόλησε σὲ ἀνακοίνωσίν της τὴν καθηγήτρια *Σοφία Ἀνωινιάδη*, πού μελέτησε τὸ ὕψος τῶν ἐπιστολῶν του, πού παρουσιάζουν ἰδιαίτερον ἐνδια-

φέρων. Ὁ Μιχαὴλ Ψελλὸς ὡς Ἱαογράφος μελετήθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Γ. Μέγα. Πράγματι ὁ Ψελλὸς ἀποδεικνύεται σοβαρὸς μελετητὴς τοῦ ψυχικοῦ καὶ τοῦ κοινωνικοῦ βίου τοῦ λαοῦ. Τὴν προσωπικότητα τοῦ Ψελλοῦ ἀπὸ θρησκευτικὴ πλευρὰ ἐξέτασε ὁ πατὴρ *Stéphanoι*, ὁ ὁποῖος βλέπει σ' αὐτὸν τὸν πρῶτο «ἀνθρωπιστὴ» βέβαια, ἀλλὰ συνάμα τὸ θεολόγο καὶ τὸ σχολιαστὴ τῶν Πατέρων τῆς Ἐκκλησίας. Κι' ἀκριβῶς πιστεύει ὅτι ἡ μελέτη τῆς θρησκευτικῆς προσωπικότητος τοῦ Ψελλοῦ θὰ μᾶς δώσῃ σαφῆ ἀπάντηση στὸ ζήτημα τῶν βαθύτερων πεποιθήσεών του. Ὁ μητροπολίτης Θεσσαλονίκης Εὐστάθιος ὡς γραμματικὸς μελετήθηκε ἀπὸ τὸν καθηγητὴ Φ. Κουκουλέ. Ὅπως εἶναι γνωστὸ, ὁ γεραρὸς μητροπολίτης πρόσεξε ιδιαίτερα τὴ σύγχρονή του λαϊκὴ γλῶσσα καὶ μᾶς ἔσωσε στὰ συγγράμματά του πάμπολλα λαϊκὰ γλωσσικὰ στοιχεῖα, μολονότι περιφρονοῦσε τὴ γλῶσσα ποὺ μιλοῦσαν οἱ σύγχρονοί του. Ἐναν ἄλλο σημαντικό Θεσσαλονικέα, τὸ Νικόλαο Καβάσιλα, ποὺ ἀκμάζει δύο αἰῶνες μετὰ τὸν Εὐστάθιο, τὸν μελέτησε ὁ πατὴρ *Salaville*, διαπιστώνοντας ὀρισμένα περιστατικά τῆς ζωῆς του καὶ κέρνοντας πρόσθετα μαρτύρια ὅτι ὁ Νικόλαος Καβάσιλας δὲν ὑπῆρξε μητροπολίτης Θεσσαλονίκης, ὅπως παλιότερα ὑπέθεταν. Σ' ἕνα ἀνέκδοτο ἔργο τοῦ σημαντικοῦ λογιῶν τοῦ δεκάτου τετάρτου αἰῶνα Θεοδώρου Μετοχίτη, ποὺ ἔχει τὸν τίτλο «Ἠθικός ἢ περὶ παιδείας», ἀφιέρωσε τὴν ἀνακοίνωσή του ὁ Αὐστριακὸς μελετητὴς *H. Hunger*. Πρόκειται γιὰ ἕνα ἔργο ποὺ ρίχνει φῶς στὴ φιλολογικὴ καὶ τὴ φιλοσοφικὴ προσωπικότητα τοῦ Μετοχίτη. Τὸ Γεώργιο Γεμιστὸ καὶ τὴ στάση του ἀπέναντι στὸ Βυζάντιο ποὺ πέφτει μελέτησε σὲ ἀνακοίνωσή του ὁ *I. Μαμαλάκης*. Σὲ μιὰν ἀνέκδοτη συλλογὴ μύθων τοῦ Βαβυρίου ἀναφερόταν ἀνακοίνωση τοῦ καθηγητὴ *A. Dain*. Μὲ τὴν ἀνακοίνωσή του ὁ Ἰταλὸς μελετητὴς *G. Schirò* ὑποστήριξε ὅτι ἡ ἡσυχαστικὴ διαμάχη μεταξὺ Γρηγορίου Παλαμᾶ καὶ Βαρθαλάμ τοῦ Καλαβροῦ ἀρχίζει παλιότερα ἀπ' ὅ,τι συνήθως νομίζεται· ἤδη ἀπὸ τὸ 1332.

Αὐτὰ ὡς πρὸς τὴ λόγια γραμματεία τοῦ Βυζαντίου. Στὴ δημιώδη λογοτεχνικὴ παραγωγὴ τῶν βυζαντινῶν καὶ μεταβυζαντινῶν χρόνων ἀναφέρονταν ἀρκετὲς ἀνακοινώσεις. Ἐξετάστηκαν πρῶτα - πρῶτα ζητήματα ποὺ συνδέονται μὲ τὸ κείμενο τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα. Οἱ καθηγητὲς *Grégoire* καὶ *Louis* μελέτησαν στοιχεῖα τοῦ βυζαντινοῦ ἔπους ποὺ ἐπηρέασαν ἔργα τῆς γερμανικῆς καὶ τῆς γαλλικῆς μεσαιωνικῆς γραμματείας, ὁ *Γ. Παπαδημητρίου* ἀσχολήθηκε μὲ ζητήματα πηγῶν τοῦ Διγενῆ Ἀκρίτα, ὁ ὑποφαινόμενος ἐρμήνευσε χωρὶο τῆς παραλλαγῆς τοῦ *Hescurial* τοῦ ἴδιου ἔπους ποὺ σχετίζεται μὲ τὸν τάφο τοῦ Διγενῆ πάνω σὲ μιὰ γέφυρα τοῦ Εὐφράτη. Σὲ ἄλλα κείμενα τῆς δημοτικῆς γραμματείας, βυζαντινὰ καὶ μεταβυζαντινὰ, ἀναφέρονταν ἀνακοινώσεις τοῦ *H. Schreiner*, τοῦ καθηγητὴ *A. Πολίτη*. (Ὁ συγγραφέας καὶ ἡ χρονολόγησις τῆς κρητικῆς κωμωδίας *Κατζουμπος*), τοῦ καθηγητὴ *Γ. Ζώρα*. Σὲ μιὰ δική μου ἀνακοίνωσις ζήτησα νὰ ὑπογραμμίσω τὰ χαρακτηριστικὰ ἐκείνα τῆς κρητικῆς γραμματείας ποὺ τὴ συνδέουν μὲ τὴ δημοτικὴ βυζαντινὴ παράδοσις καὶ ποὺ τὴν κάνουν νὰ ξεχωρίζῃ ἀπὸ τὴν εὐρωπαϊκὴ λογοτεχνικὴ παραγωγὴ τῶν χρόνων τῆς Ἀναγέννησις. Στὴ σημαντικὴ τέλος φυσιογνωμία τοῦ οἰκουμενικοῦ πατριάρχη Κυρίλλου Λουκάρεως (17<sup>ος</sup> αἰ.) ἀναφερόταν ἀνακοίνωσις τοῦ *M. Μανούσακα* μὲ ἀφετηρία ὀρισμένους ἀνέκδοτους ἐπιστολὰς του.

Ἡ ἔρευνα τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γλώσσας ἐλάχιστα, νομίζω, ἀσχολήσε τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συνέδρων. Πολὺ λίγες σχετικὲς ἀνακοινώσεις ἔγιναν· κι' ἀπ' αὐτὲς δύο γιὰ μεμονωμένους λέξεις: ἡ μία τῶν *Grégoire - Orgels* γιὰ τὴ λέξις «παγανὸς» καὶ ἡ ἄλλη τοῦ *D. Tabachovitz* γιὰ τὴν πρόθεσις «εις». Μιὰ

τρίτη ανακοίνωση, του καθηγητή Σ. Κυριακίδη, αναφερόταν σ'έναν διοικητικό όρο, τή λέξη «θέμα» και τήν εξέλιξή της στή σημασία τής στρατιωτικῆς περιοχῆς. Μιά τετάρτη ανακοίνωση, του καθηγητή Α. Τσοπανάκη, ἀφορούσε βυζαντινά διαλεκτικά στοιχεία στήν Κωνσταντινούπολη, και μία πέμπτη, τής Ὁλλανδῆς Μ. Lindenburg, ἀναφερόταν στή γλώσσα τῶν Πράξων τῶν Ἀποστόλων, ὄχι δηλ. σέ βυζαντινὸ κείμενο. Ἐνδιαφέρον προκάλεσε ἡ συζήτηση γιά τήν προέλευση τοῦ ἑλληνισμοῦ τῆς νότιας Ἰταλίας, ὅπου και σήμερα ἀκόμη σώζονται ἑλληνικές διάλεκτοι. Τῇ σύνδεση τοῦ ἑλληνισμοῦ αὐτοῦ μέ τήν ἀρχαία Ἑλλάδα ὑποστήριξε ὁ καθηγητής Σ. Κατωμένος· τήν ἀποψη ὅτι ὁ ἑλληνισμός αὐτός ἔχει βυζαντινὴ προέλευση ὑποστήριξε ὁ Ἰταλὸς μελετητῆς Ο. Partan-geli. Καί οἱ δύο στηρίχτηκαν κυρίως σέ γλωσσικά κριτήρια.

Μερικὲς ανακοινώσεις ἀναφέρονταν σέ θέματα βυζαντινῆς ἀκτινοβολίας. Ἐπίδραση στήν ποίηση καί τή σκέψη τοῦ Yeats (*J. Notopoulos*), σὸ Dante (*K. A. Τρουπάνης*), στούς Ἀραβες (*A. Vasiliev*), σέ ἔργα τῆς γερμανικῆς καί τῆς γαλλικῆς γραμματείας (*Grégoire - Louis*).

Καθαρῶς μεθοδολογικά ζητήματα, πού θά ἔπρεπε κατὰ τή γνώμη μου περισσότερο νά συζητοῦνται σέ διεθνή συνέδρια, ἔθιξε μόνο ἡ ανακοίνωση τοῦ καθηγητή Α. Σιγάλα μέ ἀφορμὴ τὰ ἐκδοτικά προβλήματα τῆς δημόδους μεσαιωνικῆς γραμματείας.

Ζητήματα σχέσεων τῶν Βυζαντινῶν μέ τοὺς ἄλλους λαοὺς ἐξετάστηκαν ὀπο ὀρισμένους μελετητές. Ἔτσι τίς σχέσεις μέ τοὺς Ἀραβες ἀπὸ μιὰν εἰδικὴ πλευρά, τήν πλευρά τῶν ἀνεκδότων τῶν σχετικῶν μέ τήν ἀπουτολή γραμμάτων καί μηνυμάτων ἢ εἰδικῶν ἀπεσταλμένων τοῦ Βυζαντινοῦ αὐτοκράτορα σὸ χαλίφη καί ἀντίθετα ἢ τῶν ἀνεκδότων γιά Μουσουλμάνους πού καταφεύγουν γιά διαφύγους λόγους στήν Κωνσταντινούπολη ἢ σχετικῶν μέ τήν τύχη τῶν αἰχμαλώτων, Βυζαντινῶν ἢ Ἀράβων, τίς μελέτησε σέ ανακοίνωσή του ὁ καθηγητής Μ. Canard. Τίς πνευματικὲς σχέσεις μεταξὺ Καλαβρίας καί Βυζαντίου, πού ἀρχίζουν ἤδη ἀπὸ τὰ μέσα τοῦ ἑνῶν αἰῶνα γιά νά συνεχιστοῦν ἕως τὰ χρόνια τῆς Ἄλωσης καί ἀργότερα, ὅταν Ἕλληνες ἔρχονται στήν Ἰταλία φορεῖς τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνικοῦ ἀνθρωπισμοῦ, τίς μελέτησε ὁ *Fr. Russo*. Ἡ διείδυση τοῦ μεσαιωνικοῦ ἑλληνισμοῦ στήν Ἀρμενία ἀπασχόλησε σέ ανακοίνωσή του τὸν πατέρα καθηγητή *J. Mécérian*. Τίς πληροφορίες πού μᾶς δίνουν ἀραβικὲς πηγές γιά τήν ἄλωση τῆς Θεσσαλονίκης ἀπὸ τοὺς Σαρακηνούς τὸ 904 μελέτησε ὁ καθηγητής *H. Grégoire*. Γιά τήν ἀκτινοβολία καί τήν ἐπίδραση τῶν Ἑλλήνων κατοίκων τῆς Ἀντιόχειας στὰ χρόνια τῶν σταυροφοριῶν μίλησε ὁ καθηγητής *S. Runciman*.

Στήν ἐπιτυχία τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου πολὺ συνέβαλε ἡ παρουσία διαπρεπῶν βυζαντινολόγων, ξένων καί Ἑλλήνων. Περιορίζομαι νά ἀναφέρω ἀπὸ τοὺς ξένους τὸν Vasiliev (πού τὸ θάνατό του τὸν θρήνησε τελευταία ἡ βυζαντινολογικὴ ἐπιστῆμη), τὸν Grégoire, τὸν Dölger, τὸν Lemerle, τὸν Runciman, τὸν Lavagnini, καί ἀπὸ τοὺς δικούς μας τοὺς παλαιότερους Ἄμαντο, Κουγέα, Κουκούλε, Κυριακίδη, Σωτηρίου.

Ἄν ἤθελε κανεὶς μέ ἀρετηρία τὰ θέματα τῶν διαφόρων ανακοινώσεων νά ἐξετάση ποιοὶ κλάδοι τῆς βυζαντινολογίας καλλιεργοῦνται ἐντατικότερα, εὐκόλα θά διαπίστωνε ὅτι κατὰ προτίμηση ἐρευνῶνται ἡ βυζαντινὴ τέχνη καί ἡ βυζαντινὴ ἱστορία, ὕστερα ἔρχεται ἡ μελέτη τῆς μεσαιωνικῆς ἑλληνικῆς γραμματείας καί τελευταία ἀκολουθεῖ ἡ ἐρευνα τῆς βυζαντινῆς γλώσσας. Εἶναι, νομίζω, ἀναν-

τίρρητο ὅτι σὸ πεδίο τῶν δύο τελευταίων αὐτῶν βυζαντινολογικῶν κλάδων οἱ Ἕλληνες θὰ μποροῦσαν μὲ τίς καλύτερες προϋποθέσεις νὰ ἐργαστοῦν ἀποτελεσματικά· πρὸς τὰ ἐκεῖ ἐπομένως θὰ ἔπρεπε νὰ στραφῆ τὸ ἐνδιαφέρον τους.

Μεταξὺ τῶν τελικῶν ἀποφάσεων τοῦ συνεδρίου πρέπει νὰ ἐξαρθῆ ἐκείνη πού ἀναφέρεται στὴ μελλοντικὴ συγκρότηση συστηματικῆς βυζαντινολογικῆς βιβλιογραφίας τῆς τρέχουσας παραγωγῆς, ἐργασία πού θὰ τὴν ἀναλάβῃ τὸ ἐξαίρετο βυζαντινολογικὸ περιοδικὸ «Byzantinische Zeitschrift» πού διευθύνει ὁ καθηγητῆς Dölger. Ἀποφασίστηκε ἐπίσης τὸ ἐπόμενο συνέδριο νὰ συγκληθῆ στὴν Κωνσταντινούπολη μετὰ διετία.

Καὶ ἄλλοτε ὑποστήριξα (σὸ συνέδριο τοῦ Παλέριμου τοῦ 1951), καὶ αὐτῇ τῇ στιγμῇ ἐπιθυμῶ νὰ τὸ ἐπαναλάβω, ὅτι τὰ βυζαντινὰ συνέδρια θὰ εἶχαν νὰ κερδίσουν σὲ ἐπιστημονικὰ ἀποτελέσματα, ἂν καθένα ἀπ' αὐτὰ ἀπέβλεπε σὲ συγκεκριμένα, γενικὰ βέβαια, θέματα, στὰ ὁποῖα νὰ ἀναφέρονται οἱ συναφεῖς ἀνακουνιώσεις. Ἔτσι καὶ στοὺς ἐρευνητῆς θὰ δινόταν μιὰ σχετικὴ μὲ τὰ θέματα αὐτὰ παρόρμηση καὶ ὅσοι μελετητῆς θὰ μετεῖχαν στὰ συνέδρια αὐτὰ θὰ μποροῦσαν ἐνεργότερα καὶ ἀποτελεσματικότερα νὰ λάβουν μέρος στὶς σχετικῆς συζητήσεις.

Παράλληλα μὲ τὸ ἐπιστημονικὸ ἔργο τοῦ συνεδρίου οἱ σύεδροι εἶχαν τὴν εὐκαιρία νὰ ἐπισκεφτοῦν τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα τῆς Θεσσαλονίκης, καθὼς καὶ μιὰ πολὺ ἐνδιαφέρουσα ἔκθεση τοῦ διεθνοῦς βυζαντινολογικοῦ βιβλίου καὶ ἀντιγράφων μωσαϊκῶν ἀπὸ βυζαντινῆς ἐκκλησίης τῆς Θεσσαλονίκης, φιλοτεχνημένων ἀπὸ τὸ ζωγράφο Χ. Λεφάκη. Ἡ ἔκθεση αὐτῇ στεγάστηκε στὴν αἴθουσα τῆς βιβλιοθήκης τῆς Ἐταιρείας Μακεδονικῶν Σπουδῶν. Δυὸ καλλιτεχνικῆς ἐκδηλώσεις ὀργανωμένες ἀπὸ τὸ συνέδριο ἔδωσαν στοὺς ξένους συνέδρους τὴν εὐκαιρία νὰ γνωρίσουν μιὰ ἄλλη πλευρὰ τῆς νεώτερης Ἑλλάδας: ἡ παράσταση λαϊκῶν χορῶν καὶ τραγουδιῶν ἀπὸ τὸν εἰδικὸ ὄμιλο πού διευθύνει ἡ κ. Ντόρα Στράτου, καὶ ἡ συναυλία ἔργων νέων Ἑλλήνων συνθετῶν (σονάτες γιὰ πιάνο ἢ πιάνο καὶ βιολί, τραγούδι κ.ἄ.) πού τὴν ὀργάνωσῆ τῆς εἶχε ἀναλάβει ἡ «Τέχνη, Μακεδονικὴ Καλλιτεχνικὴ Ἐταιρεία». Μετὰ τὸ τέλος τῶν ἐργασιῶν τους μπόρεσαν οἱ σύεδροι νὰ ἐκδράμουν σὲ περιοχῆς τῆς Μακεδονίας πού ὑπῆρξαν σημαντικὰ κέντρα βυζαντινοῦ πολιτισμοῦ (Καστοριά, Ἄγιον Ὀρος, Φίλιπποι, κλπ.).

Ἐπαινος ἀνεπιφύλακτος ὀφείλεται σ' ὄλους ὅσοι ἐμόχθησαν γιὰ τὴν ἀπὸ κάθε ἄποψη ἐπιτυχία τοῦ συνεδρίου καὶ ἰδίως στὸν πρόεδρο τῆς ὀργανωτικῆς ἐπιτροπῆς καθηγητῆ Σ. Κουγέα, τὸν πρόεδρο καὶ ἀντιπρόεδρο τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς καθηγητῆς Στίλπ. Κυριακίδη καὶ Α. Ευγγόπουλο, καὶ ἰδιαίτερος σὸ γραμματέα τῆς ἐκτελεστικῆς ἐπιτροπῆς καθηγητῆ Π. Ζέπο. Γιατὶ στὴ θαυμαστῇ του κυρίως δραστηριότητα στηρίχτηκε ἡ ἐξαιρετῆ ὀργάνωση τῶν ἐργασιῶν τοῦ συνεδρίου, καθὼς καὶ τῶν ἐκπαιδευτικῶν ἐκδρομῶν πού ἀκολούθησαν τὴ λήξη τοῦ καθαρὰ ἐπιστημονικοῦ ἔργου.

Ε. ΚΡΙΑΡΑΣ

**Διεθνῆ ἐπιστημονικὰ Συνέδρια.**— Τὸν Αὔγουστον τοῦ παρελθόντος ἔτους 1952 συνήλθεν εἰς τὴν Οὐψάλαν τῆς Σουηδίας τὸ τέταρτον Διεθνῆς Συνέδριον Ὀνομαστικῶν Ἐπιστημῶν (τοπωνυμιολογίας καὶ ἀνθρωπωνυμιολογίας) ὑπὸ τὴν αἰγίδα τῆς Α. Μ. τοῦ βασιλέως τῆς Σουηδίας Γουσταύου Γ' Ἀδόλφου.

Εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ἀντεπροσώπευσαν τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ὁ τα-

κτικὸς καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ν. Π. Ἀνδριώτης, ὁ πρῶν καθηγητὴς τῆς αὐτῆς ἔδρας κ. Μ. Τριανταφυλλίδης, καὶ οἱ γλωσσολόγοι κκ. Σ. Καρατζᾶς καὶ Ι. Θωμόπουλος, μετὰ τὰς ἐξῆς ἀνακοινώσεις: Ν. Π. Ἀνδριώτης, Περὶ τοῦ περιεχομένου τοῦ ὑπ' αὐτοῦ ἰδρυθέντος ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ Θεσσαλονίκης «Ἀρχείου Μεσαιωνικῶν καὶ Νεοελληνικῶν Ἐπωνύμιων», Μ. Τριανταφυλλίδης, Περὶ τῶν νεοελληνικῶν ἐπωνύμων, καὶ Ι. Θωμόπουλος, Περὶ τῆς ἐρεύνης τῶν προελληνικῶν τοπωνυμίων.

— Τὸν Σεπτέμβριον (1·5) τοῦ παρελθόντος ἔτους 1952 συνήλθεν εἰς τὸ Λονδίνον τὸ ἑβδομὸν Διεθνὲς Συνέδριον Γλωσσολογίας, μετὰ εἰδικὸν πρόγραμμα ἐργασιῶν εἰς τὸν τομέα τῆς Σημασιολογίας.

Τὴν ἑλληνικὴν ἐπιστήμην ἀντεπροσώπευσεν εἰς τὸ συνέδριον τοῦτο ὁ καθηγητὴς τῆς γλωσσολογίας τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Ν. Π. Ἀνδριώτης, μετὰ ἀνακοινωσίν του περὶ τῆς ἑλληνικῆς σημασιολογίας.

— Ἀπὸ 1·6 Σεπτεμβρίου 1952 συνήλθεν ἐν Γενεύῃ τὸ Ζ' Διεθνὲς Συνέδριον Παπυρολογίας, ὁργανωθὲν ὑπὸ τῆς ἐν Βρυξέλλαις ἐδρευούσης Διεθνοῦς Ἑταιρείας Παπυρολόγων. Τὴν Ἑλλάδα ἀντεπροσώπευσεν ὁ καθηγητὴς τοῦ Πανεπιστημίου Θεσσαλονίκης κ. Στυλιανὸς Καρωμένος. Αἱ ἀνακοινώσεις καὶ συζητήσεις τοῦ συνεδρίου τούτου περιστράφησαν περὶ τὸ γενικὸν θέμα τῆς ἰδιαζούσης μορφῆς τῆς Αἰγύπτου (l'originalité de l'Egypte) ἐντὸς τοῦ ἑλληνιστικοῦ κόσμου. Ἐν τῷ πλαίσίῳ τοῦ γενικοῦ τούτου θέματος ὁ κ. Καρωμένος ἐπραγματεύθη βάσει τῶν ἰδιαιτερωτῶν αὐτοῦ ἐρευνῶν περὶ τῆς γλώσσης τῶν παύρων τὸ μερικὸν θέμα «Ἡ ἑλληνικὴ γλῶσσα ἐν Αἰγύπτῳ». Τὰ πρακτικὰ τοῦ συνεδρίου ἐκδίδονται προσεχῶς εἰς ἴδιον τεῦχος τοῦ ἑλβετικοῦ περιοδικοῦ ὁργάνου τῆς κλασσικῆς φιλολογίας «Museum Helveticum».

**Πανεπιστήμιον Θεσσαλονίκης.**— Τὴν 15ην Ὀκτωβρίου 1952 ὁ γνωστὸς Ἑλληνιστὴς καὶ καθηγητὴς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Harvard κ. Werner Jaeger ἀνεκηρύχθη ἐπίτιμος διδάκτωρ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς. Περὶ τοῦ ἔργου τοῦ τιμωμένου ὠμίλησεν ὁ καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἑλληνικῆς φιλολογίας κ. Ι. Θ. Κακριδῆς, ἀπήντησε δὲ μετὰ ὀλίγας λέξεις ὁ κ. Jaeger.

— Κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ ἀκαδημαϊκοῦ ἔτους πολλοὶ καθηγηταὶ ξένου Πανεπιστημίου ἐπεσκέφθησαν τὴν Θεσσαλονικὴν καὶ τὸ Πανεπιστήμιον. Εἰς συγκεντρώσεις ὁργανωθείσας ὑπὸ τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς ἔκαμαν διαλέξεις ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ οἱ ἐξῆς: Sir Maurice Bowra, ἀντιπρόεδρος τοῦ Πανεπιστημίου τῆς Ὁξφόρδης, Ἡ ποιητικὴ εἰς τὴν Εὐρώπην κατὰ τὴν πρώτην πεντηκονταετίαν τοῦ αἰῶνος μας (ἀγγλιστί), Paul Courbin, μέλος τῆς ἐν Ἀθήναις Γαλλικῆς Ἀρχαιολογικῆς Σχολῆς, Μία γεωμετρικὴ νεκρόπολις εἰς τὸ Ἄργος (γαλλιστί), André Aymard, καθηγητὴς τῆς ἀρχαίας ἱστορίας εἰς τὴν Σορβὸννην, Οἱ ὄμηροι κατὰ τὴν ἀρχαιότητα (γαλλιστί).

— Τὸν Μάιον ἐ. ἔ. ἡ καθηγήτρια τῆς μεσαιωνικῆς καὶ νέας ἑλληνικῆς εἰς τὸ Πανεπιστήμιον τοῦ Leiden τῆς Ὀλλανδίας δεσποινίς Σοφία Ἀντωνιάδη, κατόπιν προσκλήσεως τῆς Φιλοσοφικῆς Σχολῆς, ἔκαμε τρία μαθήματα διὰ τοὺς φοιτητὰς τοῦ φιλολογικοῦ τμήματος μετὰ τ' ἀκόλουθα θέματα: Ἡ φιλολογικὴ σημασία τοῦ κειμένου τῆς λειτουργίας, Ἡ ἐνδυμασία στὸν «Ἐρωτόκριτο» καὶ Μερικὲς σκέψεις γύρω στὰ «Προδρομικὰ» ποιήματα.

**Ἑταιρεία Μακεδονικῶν Σπουδῶν.**— Τὸ ἐκδοτικὸν ἔργον τῆς Ἑταιρείας συνεχίσθη λίαν ἀποδοτικὸν καὶ κατὰ τὸ τρέχον ἔτος. Ἐξεδόθησαν:

1) Εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Μακεδονικῆς Βιβλιοθήκης»: ἀρ. 15) *Α. Ξυγγοπούλου*, Τέσσαρες μικροὶ ναοὶ τῆς Θεσσαλονίκης ἐκ τῶν χρόνων τῶν Παλαιολόγων. 1952. 4ον. Σελ. 11+88+4 πίν. [Πρόκειται περὶ τῶν ναῶν τῶν Ταξιαρχῶν, τῆς Μεταμορφώσεως τοῦ Σωτήρος, τοῦ Ἁγίου Νικολάου τοῦ Ὀρφανοῦ καὶ τοῦ καθολικοῦ τῆς μονῆς Βλατιάδων]. ἀρ. 16) *Τοῦ αὐτοῦ*, Ἡ ψηφιδωτὴ διακόσμησις τοῦ ναοῦ τῶν Ἁγίων Ἀποστόλων. 1953. 4ον. Σελ. 8+56+44 πίν. ἀρ. 17) *Στ. Πελεκανίδου*, Καστορία I. Βυζαντιναὶ τοιχογραφίαι Καστορίας. 1953. 4ον. Σελ. 60+262 πίν. [Λεύκωμα φωτογραφικῶν τῶν τοιχογραφιῶν τῆς Καστορίας, αἱ ὁποῖαι ἐκαθαρίσθησαν καὶ ἐν πολλοῖς ἀπεκαλύφθησαν ὑπὸ τοῦ συγγραφέως καὶ ἀποτελοῦν στοιχεῖον ἐξαιρετικῶς ἐνδιαφέρον διὰ τὴν γνῶσιν τῆς βυζαντινῆς ζωγραφικῆς τοῦ 11ου κυρίως καὶ 12ου αἰῶνος]. 2) Εἰς τὴν σειρὰν τῆς «Μακεδονικῆς Λαϊκῆς Βιβλιοθήκης»: ἀρ. 6) *Σωκρ. Β. Κονγιά*, Ἡ ὑπὸ τοὺς Μακεδόνας ἔνωσις τῶν ἀρχαίων Ἑλλήνων καὶ ὁ καταστατικὸς αὐτῆς χάριτις. 1952. 8ον. Σελ. 16. ἀρ. 7) *Ἄντ. Κεραμοπούλου*, Ἀρχαία ἱστορία τῶν Ἑβραίων, ἡ Αἴγυπτος καὶ οἱ Βλάχοι. 1952. 8ον. Σελ. 20. ἀρ. 8) *Νικ. Βλάχου*, Ἡ συμμαχικὴ προσέγγισις τῶν τεσσάρων χριστιανικῶν κρατῶν τῆς χερσονήσου τοῦ Αἴμου κατὰ τὸ ἔτος 1912. 1952. 8ον. Σελ. 29. ἀρ. 9) *Χρ. Νάλτσα*, Ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ ὁ Ἑλληνισμὸς. 1953. 8ον. Σελ. 91.— Ἐξεδόθη ἐπίσης ὁ 2ος τόμος τοῦ ἐτέρου περιοδικοῦ δημοσιεύματος τῆς Ἑταιρείας, τῶν «Μακεδονικῶν», ὀγκώδης τόμος ἐξ 855 σελίδων. Ὁ 1ος τόμος εἶχεν ἐκδοθῆ τὸ 1940.— Ὡς παράρτημα τῶν «Ἑλληνικῶν» ἀρ. 2 ἐξεδόθη: *Ph. Bourhoulis*, Studies in the history of modern Greek story motives. 1953. 8ον. Σελ. 106. Ὑπὸ ἐκτύπωσιν εὑρίσκεται τὸ Παράρτημα ὑπ' ἀριθ. 3: *Κ. Ἀμάντιου*, Σύντομος ἱστορία τῆς ἱερᾶς Μονῆς Σινᾶ, καὶ ὁ ἀριθ. 4 ἀποτελῶν τὸν τιμητικὸν τόμον ἐπὶ τῇ εἰκοσπενταετηρίδι τῆς καθηγεσίας τοῦ Προέδρου τῆς Ἑταιρείας κ. Στίλπωνος Π. Κυριακίδου. (Τὸ ὑπ' ἀριθ. 1 Παράρτημα τῶν «Ἑλληνικῶν» εἶναι τὰ: Συναϊτικά μνημεῖα ἀνέκδοτα τοῦ *Κ. Ἀμάντιου*, Ἀθ. [1928]).

Διὰ τὴν ἐξέλιξιν ὁργανώθησαν ὑπὸ τῆς Ἑταιρείας αἱ ἐξῆς: ἐπὶ τῇ συμπληρωσῇ ἑβδομηκονταπενταετίας ἀπὸ τῆς ὑπογραφῆς τῆς συνθήκης τοῦ Ἁγίου Στεφάνου τρεῖς ὁμίλια κατὰ Δεκέμβριον τοῦ κ. *Χρ. Νάλτσα* μὲ γενικὸν θέμα τὴν συνθήκην τοῦ Ἁγίου Στεφάνου καὶ τὸν Ἑλληνισμὸν, ἐπὶ μέρους δὲ α) ἡ βοσνιακὴ κρίσις καὶ ἡ πρεσβευτικὴ διάσκεψις Κωνσταντινουπόλεως, β) ὁ ρωσσοτουρκικὸς πόλεμος καὶ ἡ συνθήκη τοῦ Ἁγίου Στεφάνου, γ) τὸ συνέδριον τοῦ Βερολίνου. Κατὰ δὲ τὸν Μάρτιον ἐγένοντο αἱ ἀκόλουθοι διαλέξεις: τοῦ προέδρου Ἐφετών κ. *Ἐμμ. Μανωλεδάκη*, Τὸ κατὰ τοὺς χρόνους τῆς δουλείας παιδομάζωμα, τὸ σύγχρονον, καὶ ἡ γενοκτονία ὡς μέσον ἐπικρατήσεως διὰ μέσου τῶν αἰῶνων τοῦ κ. *Στ. Π. Κυριακίδου*, Μία ἱστορικὴ τοιχογραφία τοῦ Ἁγίου Δημητρίου καὶ τοῦ καθηγητοῦ κ. *Ν. Ἀνδριώτη*, Οἱ Προέλληνες.

Πα ρ α ρ τ ῆ μ α τ α. Κατ' ἀρχὰς Ἰουνίου ἐ. ἔ. ἐγένετο ἐκδρομὴ τῶν μελῶν τοῦ Διοικητικοῦ Συμβουλίου εἰς Σέρρας προκειμένου νὰ μελετηθῇ ἡ ἴδρυσις ἐν τῇ πόλει ταύτῃ παραρτήματος τῆς Ἑταιρείας ἐν συνεργασίᾳ μετὰ τοῦ ἐκεῖ δρώντος γνωστοῦ καλλιτεχνικοῦ καὶ μορφωτικοῦ σωματείου «Ὁ Ὀρφεύς». Εἰς γενομένην συγκέντρωσιν παρουσία τοῦ Νομάρχου Σερρῶν, τοῦ δημάρχου τῆς πόλεως καὶ τοῦ Προέδρου καὶ τῶν μελῶν τοῦ «Ὀρφεύς» ὁμίλησεν ὁ Πρόεδρος τῆς Ἑταιρείας κ. *Στ. Π. Κυριακίδης* μὲ θέμα: «Λαογραφία καὶ Ἐθνισμὸς», μετὰ ταῦτα δὲ ἡ χορωδία τοῦ συλλόγου «Ὀρφεύς» ἐξετέλεσε, διασκευασμένα ὅμοια διὰ χορωδίας, δημοτικὰ τραγοῦδια τῆς περιοχῆς.

Ὡς πρὸς τὴν λοιπὴν δρασίν τῆς Ἑταιρείας μνημονεύομεν τὴν κατὰ τὴν διάρκειαν τοῦ Θ' Βυζαντινολογικοῦ Συνεδρίου διοργανωθεῖσαν εἰς τὴν αἴθουσαν τῆς Βιβλιοθήκης ἐκθεσιν βιβλίων ἑλληνικῶν καὶ ξένων ἀναφερομένων εἰς τὰς βυζαντινὰς σπουδὰς. Ἦρχισαν ἐπίσης αἱ ἐργασίαι θεμελιώσεως τοῦ νέου κτηρίου, τὸ ὁποῖον θὰ περιλαμβάνῃ αἴθουσαν μορφωτικοῦ κινηματογράφου, θέατρον 1500 θέσεων, αἴθουσαν ἐκθέσεων καὶ μουσεῖον λαογραφικόν.

Τέλος ἀπὸ 1ης Μαΐου ἐ. ἔ. ἤρξατο λειτουργοῦν τὸ «Ἰδρυμα Μελετῶν Χερσονήσου τοῦ Αἴμου», σκοπὸς τοῦ ὁποίου εἶναι ἡ ἐπιστημονικὴ ἔρευνα τῶν προβλημάτων τῆς Χερσονήσου τοῦ Αἴμου ἀπὸ πάσης ἀπόψεως, ἱστορικῆς, ἐθνολογικῆς, οἰκονομικῆς κλπ. Ἡ πρώτη διοικοῦσα Ἐπιτροπὴ τοῦ Ἰδρύματος ἀπετελέσθη ἐκ τῶν κ. κ. Στ. Κυριακίδου, καθηγητοῦ Πανεπιστημίου, ὡς προέδρου, Ἄνδρ. Ξυγγοπούλου, Μιχ. Λάσκαρι, Κ. Εὐσταθιάδου, καθηγητῶν Πανεπιστημίου, Ἡλ. Πηχεῶν, Α. Χρυσοχόου καὶ Χρ. Νάλτσα.

**Νέο ἀντίτυπο τῆς α' ἐκδόσεως τῆς «Βοσκοπούλας».**— Τὸ Πανεπιστήμιο Θεσσαλονίκης ἀπόκτησε ἓνα ἀντίτυπο ἀπὸ τὴ σπανιότατη πρώτη ἐκδοσι τῆς «Βοσκοπούλας», τοῦ γνωστοῦ κρητικοῦ «εἰδυλλίου», τὴν καμωμένην τὸ 1627 στὴ Βενετία. Τὸ ἀντίτυπο διατηρεῖται ἀρχετὰ καλὰ, μόνον τὸ 2<sup>ο</sup> καὶ τὸ 4<sup>ο</sup> φύλλο εἶναι λίγο σχισμένα καὶ λείπει ἔτσι ἡ ἀρχὴ καὶ τὸ τέλος μερικῶν στίχων.

Δεμένες μαζὶ εἶναι καὶ ἄλλες δύο λαϊκῆς ἐκδόσεις τῆς Βενετίας τοῦ 17<sup>ου</sup> αἰῶνα: 1) Ἱστορία τῆς Σοσιάνης, Ἐνετίησιν, ἀχμβ' [1642] παρὰ Ἰωάννη Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ, καὶ 2) Γαδάφου λύκου καὶ ἄλουποῦς διήγησις ὠραία, Ἐνετίησιν, ἀχμγ' [1643] παρὰ Ἰωάννη Ἀντωνίῳ τῷ Ἰουλιανῷ. Καὶ οἱ δύο αὐτῆς ἐκδόσεις δὲν ἀναγράφονται στὴν Bibliographie hellénique τοῦ H. Legrand.

Λ. Ν. Π.